

УДК 631.11:330.13

Теоретичні аспекти управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств

Демчук Н.І.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та банківської справи
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Ткаліч О.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Шевченко О.С.

студентка
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Статтю присвячено актуальним питанням дослідження теоретичних аспектів управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств. Досліджено погляди вчених-економістів стосовно визначення сутності поняття «фінансовий стан». Розглянуто сутність фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Визначено основні проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Розглянуто рівні, на яких визначається економічна ефективність сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, фінансовий стан, управління, економічна ефективність, прибуток.

Демчук Н.И., Ткалич О.В., Шевченко О.С. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена актуальным вопросам исследования теоретических аспектов управления финансово-хозяйственной деятельностью сельскохозяйственных предприятий. Исследованы взгляды ученых-экономистов относительно определения сущности понятия «финансовое состояние». Рассмотрена сущность финансово-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий. Определены основные проблемы финансового обеспечения сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены уровни, на которых определяется экономическая эффективность сельскохозяйственного производства.

Ключевые слова: сельскохозяйственное предприятие, финансовое состояние, управление, экономическая эффективность, прибыль.

Demchuk N.I., Tkalic O.V., Shevchenko O.S. THEORETICAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article is devoted to the actual issues of study of theoretical aspects of management of financial and economic activity of agricultural enterprises. The views of economists on the definition of the essence of the concept of "financial condition" are researched. The essence of financial and economic activity of agricultural enterprises is considered. The basic problems of financial support of agricultural enterprises are determined. The article considers the levels at which the economic efficiency of agricultural production is determined.

Keywords: agricultural enterprise, financial status, management, economic efficiency, profit.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний стан економіки в країні вимагає від сільськогосподарських підприємств збільшення самостійності й водночас більшої відповідальності в питаннях розроблення та впровадження управлінських рішень, які стосуються організації та забезпечення їх ефективного функціонування. Для виявлення ключових тенденцій розвитку

сільськогосподарського підприємства менеджери впроваджують різноманітні за змістом методики управління та аналізу, деякі з них ґрунтуються на розрахунку тенденцій економічного розвитку підприємства з використанням системи спеціальних формул, а також економічної інформації, що базується на оперативних та перспективних даних. Управління фінансово-господарською діяльністю

сільськогосподарського підприємства забезпечить ефективне здійснення господарських операцій та дасть змогу оцінити їх вплив на зміни в структурі підприємства, доходів, витрат, фінансову стійкість, платоспроможність, рентабельність та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів управління фінансово-господарською діяльністю підприємств зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Л.О. Першко, О.М. Бандурка, Г.В. Савицька, М.Т. Білуха, Ю.С. Цал-Цалко, С.Ф. Покропивний, Н.М. Циктор, В.М. Поленчук та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах кризи сільськогосподарські підприємства перебувають під впливом нестабільного зовнішнього середовища. Для організації ефективної діяльності та розвитку підприємства важливо приймати ефективні управлінські рішення та адаптуватися до функціонування в кризовому середовищі. У зв'язку із цим в умовах нестабільності ринкового середовища та з урахуванням наявного високого ступеня невизначеності, специфіки ведення сільськогосподарського виробництва, дефіциту ресурсів та інших негативних факторів впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств актуальними залишаються розроблення та впровадження заходів стосовно ефективного управління його фінансово-господарською діяльністю. Перед сільськогосподарськими підприємствами виникає актуальна проблема внутрішньої самооцінки і прогнозування фінансового стану з позиції виконання фінансово-господарських функцій, передусім забезпечення економічної безпеки виробництва, запровадження дієвої системи індикаторів забезпечення безпеки і прийняття управлінських для забезпечення ефективного управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарського підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні та поглибленні теоретичних аспектів управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство України – це пріоритетна галузь вітчизняної економіки. Процедура виходу його із тривалої системної кризи відбувається досить повільно та з ускладненнями. Сільськогосподарські підприємства втрачають стійкість та можливість підтримувати оптимальний баланс у роз-

витку власного виробництва, тяжко адаптуються до динамічних умов зовнішнього середовища. Така ситуація вимагає від сільськогосподарських товаровиробників розроблення та запровадження дієвої системи підвищення фінансово-економічної стійкості підприємства як найважливішого складника забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю. Діяльність сільськогосподарських підприємств пов'язана з великою кількістю ризиків, головним є те, що сільськогосподарське виробництво прямо залежить від впливу погодних умов, що в перспективі прямо впливатиме на фінансове забезпечення таких підприємств.

Проблемами фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств є такі:

- зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства, що не забезпечує нормальне функціонування аграрного виробництва;

- недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки та відсутність заставного майна для ведення не лише розширеного, а й простого відтворення;

- відсутність надійних гарантій повернення інвестицій та кредитів через збитковість підприємств;

- неврахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року), що фактично підсилює диспаритет цін [1, с. 100].

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Теоретичні аспекти сутності поняття «фінансовий стан» досліджувалися різними вченими-економістами, результати досліджень деяких з них наведено в табл. 1.

Ураховуючи вищенаведені твердження, зауважимо, що формування і використання фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами виступає процесом створення ними грошових фондів для фінансового забезпечення операційної й інвестиційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання. Рух грошових потоків відображає всі стадії процесу відтворення через формування, розподіл і використання грошових доходів, цільових фондів.

Фінансова діяльність виконує обслуговуючу роль відносно виробничо-господарської діяльності та розглядається як один із найважливіших інститутів сільськогосподар-

Трактування сутності поняття «фінансовий стан» різними вченими-економістами

Вчені	Трактування сутності поняття
А.М. Поддєрьогін	Комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [2, с. 220]
О.М. Бандурка	Ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [3, с. 180]
Г.В. Савицька	Пояснює як «економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкту господарювання до саморозвитку» [4, с. 244]
М.Т. Білуха	Наголошує на тому, що фінансовий стан підприємства – «це його активи і пасиви, що відображають наявність і розміщення фінансових ресурсів на певну дату» [5, с. 69]
Ю.С. Цал-Цалко	Фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, які відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості, які прямо залежить від результатів їх підприємницької діяльності [6]
М.Д. Білик	«Реальна (фіксована) і потенційно фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою» [2, с. 216]
А.Б. Крутик	Фінансовий стан підприємства – «з'ясування того, чи здатне підприємство відповідати по своїх зобов'язаннях, як швидко кошти, вкладені в активи, можуть перетворюватися на реальні гроші, і наскільки ефективно використовується майно» [7, с. 257]
С.Ф. Покропивний	Розглядає не фінансовий стан підприємства, а фінансово-економічний, який «характеризується рівнем прибутковості і рентабельності капіталу, фінансовою стійкістю і динамікою структури джерел фінансування, здатністю розраховуватися за борговими зобов'язаннями» [8, с. 146]

ського підприємства. Різним видам сільськогосподарських підприємств притаманний свій особливий режим формування фінансових ресурсів.

Підприємство, використовуючи у своїй діяльності фінансові ресурси, формує певний фінансовий механізм, через який функціонують фінанси підприємства. Якщо фінанси підприємства мають визначений вимір та є конкретно економічною категорією, то фінансовий механізм підприємства проявляє свою дію через відповідні методи та важелі, а його бачення є суб'єктивним [9].

Оцінка фінансового механізму сільськогосподарського підприємства повинна, безумовно, передусім урахувати внутрішні показники діяльності підприємства, проте з огляду на структуру системи, що становить фінансовий механізм, більшість її елементів є зовнішніми, а тому перспективна оцінка такого механізму конкретного підприємства – це передусім проекція можливостей та планів підприємства на майбутню ситуацію в державі та прогнозний стан ринку. Повинно виконува-

тися головне завдання фінансових ресурсів, яке полягає у забезпеченні узгодження інтересів держави з інтересами суб'єктів господарювання, що виробляють ВВП [10, с. 230].

Економічну ефективність сільськогосподарського виробництва визначають на різних рівнях. Зокрема, виділяють економічну ефективність виробництва, окремих галузей сільськогосподарства, виробництва в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності, їх об'єднаннях та внутрішньогосподарських підрозділах, виробництва окремих культур, продукції, послуг, упровадження у виробництво інноваційних технологій. Залежно від цього використовують різні економічні показники. Об'єктивна оцінка економічних процесів та явищ можлива лише в разі правильного застосування методів їх дослідження. Загальний підхід до оцінки ефективності діяльності являє собою досягнення мети господарської діяльності підприємства з найменшими витратами праці [11, с. 54].

Здійснюючи економічну оцінку ефективності управління фінансово-господарською

діяльністю сільськогосподарських підприємств різних формах господарювання, надзвичайно важливо враховувати такі чинники, як рівень концентрації виробництва, форма власності на засоби виробництва та спосіб її використання. Отже, очевидним є те, що в умовах сьогодення неможливо обрати якусь одну найкращу для будь-яких природно-кліматичних умов організаційно-правову форму аграрного виробництва, неможливим є також вибір однієї певної системи показників для їх оцінки. Проводячи оцінку ефективності управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств, однозначно потрібно використовувати загальноприйняті показники ефективності, а саме продуктивність праці, урожайність культур, продуктивність тварин, норму прибутку.

Висновки з цього дослідження. У кризових умовах господарювання сільськогос-

подарські підприємства змушені самостійно вирішувати проблеми фінансового забезпечення своєї фінансово-господарської та інвестиційної діяльності, за таких умов надзвичайно зростає увага до управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств. На макроекономічному рівні фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств забезпечують наповнення бюджетів і позабюджетних фондів. Також важливою є роль фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств у забезпеченні збалансованості в економіці країни матеріальних і грошових фондів, призначених для споживання та нагромадження. Отже, питання ефективного управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання є надзвичайно актуальними та потребують подальших змістовних наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Першко Л.О. До питання створення механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств / Л.О. Першко // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. – 2008. – № 37(49). – С. 99–103.
2. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк [та ін.] ; 5-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.
3. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємств / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова ; 2-е вид. перероб. і доп. – К. : Либідь, 2002. – 384 с.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
5. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : [підручник] / М.Т. Білуха. – К. : Українська акад. оригінальних ідей, 2005. – С. 69.
6. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
7. Крутик А.Б. Основы финансовой деятельности предприятия / А.Б. Крутик, М.М. Хайкин ; 2-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Бизнес-пресса, 2003. – 448 с.
8. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
9. Циктор Н.М. Проблеми оцінки фінансового механізму сільськогосподарських підприємств / Н.М. Циктор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23571/1/31-202-207.pdf>.
10. Поленчук В.М. Фінансовий механізм підприємства в умовах ринкових трансформацій / В.М. Поленчук, О.Б. Наумов // Економічні інновації. – 2012. – Вип. 47. – С. 229–238.
11. Іванько А.В. Регулювання агропродовольчого виробництва: регіональний аспект : [монографія] / А.В. Іванько. – К. : НЦ ІАЕ, 2008. – 230 с.